

ዳኞች፡- ሐጎስ ወልዱ

አልማው ወሌ

ዓለ. መሐመድ

ነጋ ዱፍላ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች፡- የኢትዮጵያ መድን ድርጅት- ነ/ፈ.ጅ ናሆም ሸዋንግዛው ቀረቡ

ተጠሪ፡- ባሌ ገጠር ልማት ድርጅት - ጠበቃ በሻዳ ገመቹ አልቀረቡም

መዝገቡን መርምረን ተከታዩን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ አመልካች ሰጠ የተባለው የመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና (performance Bond) የሚገዛበት የሕግ ክፍልን የሚመለከት ነው። የሰበር አቤቱታው የቀረበው ተጠሪ በአመልካች ላይ ያቀረበው ክስ የመድን ውልን መሠረት ያደረገ ነውና በንግድ ሕግ ቁጥር 674 በይርጋ ቀሪ ሆኗል ሲል የግልግል ጉባኤ በአብላጫ ድምጽ የሰጠው ውሣኔ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ጉዳዩ የሚገዛው በፍትሐ ብሔር በተመለከተው የዋስትና ድንጋጌዎች እንጂ በንግድ ሕግ በተመለከቱት ባለመሆኑና ይርጋውም የአሰር አመት ጊዜ ሁኖ ያላለፈበት ነው ተብሎ በጉባኤው ውሣኔ መሻሩን በመቃወም ነው።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ ይዘትም የመልካም ሥራ አፈፃፀም ዋስትና ቦንድ ለስራ ተቋራጩ የተሰጠው አረቦን /Premium/ ማስከፈል በመሆኑ፣ ይህንን ቦንድ የሰጠው የመድን ድርጅት መሆኑን እና እንደመቼውም የመድን ውሎች ኮንትራክተሩ ለሶስተኛ ወገን ጥቅም መድን የገባ መሆኑ ተረጋግጦ እየላ የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ሕጋዊ ድጋፍ የሌላቸው ምክንያቶች /ትንታኔዎችን/ በመስጠት የግልግል ጉባኤው አብላጫ ድምጽ የሰጠውን ውሣኔ መሻሩ በንግድ ሕግ ቁጥር 654 እና በአለም አቀፍ ደረጃ የታወቁትን አሰራሮችን የሚፀረር ነው የሚል ነው። አቤቱታው ተመርምሮ አመልካች ሰጠ የተባለው የመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና ቦንድ የሚገዛው በንግድ ሕግ ስለመድን በተመለከቱት ድንጋጌዎች ነው ወይስ በፍትሐ ብሔር ሕግ ስለ ዋስትና በተመለከቱት ድንጋጌዎች ነው የሚለው ጭብጥ ተይዞ ጉዳዩ ለሰበር ችሎቱ እንዲያቀርብ የተደረገ ሲሆን ለተጠሪ ጥሪ ተደርጎለት ቀርቦ በጽሑፍ መልሱን ሰጥቷል።

ተጠሪ ለሰበር ችሎት በሰጠው መልስም ተጠሪ ለሚያስራው መንገድ የጨረታ አሸናፊ የሆነው አክሱም ኮንስትራክሽን በኮንስትራክሽን ውሎ አንቀጽ 6 መሠረት የመልካም ሥራ አፈፃፀም ዋስትና /Performance bond/ ለማቅረብ በገባው ግዴታ መሠረት የአሁን አመልካች ስራ ተቋራጩ ለሚያደርሰው ማናቸውም የውል ቃለ አለመጠበቅ እስከ ብር 1,101,890 ኃላፊነት

በመውሰድ ጥቅምት 10 ቀን 1989 ዓ.ም የተፈረመ የመልካም ሥራ ዋስትና ለተጠሪ መስጠቱን፣ ኮንትራክተሩ በውሉ የገባውን ግዴታ ባለመውጣቱ በቀረበው ክስ የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በአመልካች የተሰጠው ሰነድ በፍ/ብ/ሕገ የተመለከተው ዋስትና ሁኖ በንግድ ሕገ የሚገዛ የመድን ሽፍን አይደለም በማለት በ10 ዓመት በይርጋ አይታገደም ሲል የጉባኤውን ብይን መሻሩ ሕጋዊ ነው፤ ሰነዱ የተፃፈው “surety” ተብሎ እንጂ “insurer” አለመባሉን፣ ሕንፃ ተቋራጩ “contracter” እንጂ “insured” ተብሎ አለመገለጽን፣ ሌሎችም በውሉ ውስጥ የተጠቀሱት የተዋዋዮች ወገኖች ስያሜ በፍ/ብ/ሕግ የተጠቀሰውን እንጂ በንግድ ሕገ የተጠቀሰውን “መድን ሰጪ” እና “መድን ተቀባይ” ያልተባለ መሆኑን፣ የግዴታ አቀባበል ባሕርያትም የመድን ውልን የሚመለከት መሆኑን አመልካች በግልጽ “ዋስ” ተብሎ መግለጽን፣ እንዲሁም ስለ “performance bond” እና “bond” በተለያዩ የሕግ መዝገብ ቃላት እና በመረጃ መረብ የተሰጡትን ትርጓሜዎች እና መሠረት ልማት በሥራና ከተማ ልማት ሚ/ር የተዘጋጀ “የሲቪል ስራ ፕሮጀክቶች የውል አስታንዳርድ” አካል በተደረገው ፌዴክ ሰነድ /FIDIC/ የተሰጠውን ትርጉም የሚያሳየው የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የደረሰበት ድምዳሜ ተገቢ መሆኑን በመዘርዘር ውሳኔው መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የለበትም ተብሎ ሲፀና ይገባል ሲል ተከራክሯል። አመልካች በበኩሉ የሰበር አቤቱታውን በማጠናከር የመልስ መልሱን ሰጥቷል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩ ለሰበር ችሎት ሲቅርብ ከተያዘው ጭብጥ አንፃር በሚከተለው መልኩ መርምሮታል። ለጭብጡ ምላሽ ለመስጠት ያመች ዘንድም የኮንስትራክሽን ስራ ልዩ ባህሪይን መመልከት የመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና ሰነድ ወይም (ቦንድ) ትርጉሙን ማየትና የዚህን ሰነድ ዓላማ ከኢንሹራንስ ውል ልዩ ባህርይ አንፃር ማየቱ አግባብነት ያለው ሁኖ ተገኝቷል።

እንደሚታወቀው የኮንስትራክሽን ውል መንገድ፣ ሕንፃ፣ የሃይል ማመንጫ፣ የአውሮፕላን ማረፊያ፣ የባቡር ሐዲድ፣ የውሃና ግድብና ቁፋሮ እና ሌሎች የሲቪል ምህንድስና ስራዎች ለማስገንባትና ለመገንባት የሚደረግ ውል ሲሆን የውሉ አመሰራትና ውጤት በፍትሐ ብሔር ሕግና ሌሎች አግባብነት ባላቸው ሕጎች የሚገዛ ነው። የኮንስትራክሽን ውል ባሕርይው ሲታይ በተዋዋይ ወገኖች ብቻ የሚፈፀም ሳይሆን በበርካታ የውል ትስስሮች የተያያዘና ውሉን ለመዋዋልም ሆነ ለመፈፀም ብዙ ስራዎችን የሚጠይቅ ከመሆኑም በላይ አፈፃፀሙ ረዘም ያለና ተገቢውን ጊዜ የሚያስፈልገው መሆኑ ይታመናል።

ወደ መልካም ሥራ አፈፃፀም ዋስትና ሰነድ /ቦንድ/ ትርጉሙንና ዓላማ ስንመጣ ደግሞ ታዋቂው የብላክስ ሎው የሕግ መዝገብ ቃላት፡-

“Performance bond is a bond given by a surety to ensure the timely performance of contract, a third parties agreement to guarantee the completion of construction contract upon the default of the general contractor. Also termed as completion bond, surety bond contract bond.” Suretyship bond a contractual arrangement between the surety, the principal and the oblige where by the surety agrees to protect the oblige if he default in performing the principals” contractual obligation.” The bond is the instrument which binds the surety” በማለት የሚተረጎመው ሲሆን ከዚህም በቀላሉ መረዳት የሚቻለው የመልካም ሥራ አፈፃፀም /ቦንድ/ ሰነድ በውሉ በተመለከተው የጊዜ ገደብ ውል ስለመፈፀሙ ለማረጋገጥ የሚሰጥ ሰነድ፣ ሶስተኛ

ወገን የሆነ አካል ስራ ተቋራጩ የኮንትራክሽን ውሉን ካልፈፀመ ስራው በውል መሠረት እንዲፈፀም የሚሰጠው የዋስትና ሰነድ መሆኑን፣ ቃሉም የአፈፃፀም /ማስጠንቀቂያ/ ሰነድ፣ የዋስትና ሰነድ፣ የውል ሰነድ በሚሉ ቃላቶች ሊተካ የሚችል መሆኑን፣ የዋስትና ሰነድ ሰጪ ዋስ ተብሎ የሚጠራ ሶስተኛ ወገን መሆኑን፣ ይህም በባለገንዘብ እና በባለ እዳ መካከል የተደረገን ውል አፈፃፀም ለመጠበቅ የሚገባ ግዴታ መሆኑን፣ እና ዋሱ ግዴታ የገባበት ሰነድ መጠሪያም ቦንድ የሚባል ሰነድ መሆኑ ነው። ከላይ የተመለከተው የሕግ መዝገብ ቃላት የቃሉ ፍቺ ስለ መልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና ጉዳይ ሁለት ውሎች የሚደረጉ መሆኑን እና ሶስት ወገኖች መኖራቸውን ያመልክታል። ይህንን ዓይነት የዋስትና ሰነድ /ቦንድ/ የማውጣት ወይም በመስጠት የሚታወቁት በዋናነት ባንኮች እና መድን ድርጅቶች እንደሆኑም ያመለክታል።

በአገራችን የሕግ ማእቀፍ ውስጥ ያሉትን አግባብነት ያላቸውን ሕጎች ስንመለከትም ስለ ቴምብር ቀረጥ አከፋፈል የወጣው አዋጅ ቁጥር 110/1990 አንቀጽ 2/2/ የአማርኛ ቅጂ፡-

“ማገቻ” ማለት የተወሰነ ነገር በመፈፀሙ ወይም ባለመፈፀሙ አንድ ሰው ለሌላው ገንዘብ ለመክፈል ግዴታ የሚያገባበት ማንኛውም ሰነድን ይጨምራል” በማለት ሲያስቀምጥ የእንግሊዝኛ ቅጂው ደግሞ፡-

“Bond includes any instrument...whereby a person obliges him self to pay money to another” በሚል አስቀምጦታል።

በዚህ አዋጅ “ቦንድ ወይም ማገቻ” ሰፊ ያለ ትርጉም የተሰጠው ሲሆን በተግባር የሚታወቁት በርካታ የቦንድ ዓይነቶች እንዳሉና እነዚህም በትርጉም ውስጥ ሊሸፈኑ እንደሚችሉ ተጠቃሹ አዋጅ ያሳያል። በዚህ መሠረት የመልካም ሥራ አፈፃፀም ዋስትና /performance bond/ bid bond ወይም /የጨረታ ሰነድ/ bail bond /የዋስትና ወረቀት/ /Treasury bond/ /የግምጃ ቤት ሰነድ/ የመሳሰሉት ትርጉሙ ሊያጠቃልል ይቻላል። እነዚህ ሰነዶች የተወሰነ የገንዘብ ነገ ግዴታ መፈጠሩን የሚያመለክቱ የገንዘብ ሰነዶች አሊያም እንደ አግባቡ የዋስትና ሰነዶች ሆነው ሊያገለግሉ የታሰቡ መሆናቸውን ከትርጉማቸው ይዘትና መንፈስ መረዳት ይቻላል። የዋስትና ሰነድ ማለት ለፋይናንስ ቃል ኪዳን ወይም የፋይናንስ ግዴታን ለመፈፀም የሚሰጥ ወይም የሚያዝ ነገር ሲሆን፣ የግምጃ ቤት ሰነድን፣ የተስፋ ሰነድንና ቦንድን ይጨምራል በማለት በአዋጅ ቁጥር 57/1989 አንቀጽ 2(18) 18 ትርጉም ሰጥቶታል። ይህንኑ አዋጅ ቁጥር 57/1989 ለማሻሻል በወጣው አዋጅ ቁጥር 648/2001 አንቀጽ 2(20) ስር ደግሞ የዋስትና ሰነድ ማለት የፋይናንስ ቃል ኪዳን ወይም የፋይናንስ ግዴታ ለመፈፀም የሚሰጥ ወይም የሚያዝ ማንኛውም ሰነድ ሲሆን፣ የግምጃ ቤት ሰነድን፣ የተስፋ ሰነድንና ቦንድን ይጨምራል የሚል ትርጉም ተሰጥቶታል።

እንግዲህ ከላይ በተጠቀሱት አዋጆች ስለቦንድ ትርጉም የተሰጠ ሲሆን አከራካሪውን ጉዳይ ሊዝቱ ይችላሉ ተብለው በተከራካሪ ወገኖች ለክርክር መሰረት በሆኑት የፍትሐ ብሔር ሕጉና የንግድ ህጉ ግን በዚህ ረገድ በግልጽ የተቀመጡ ወይም አመልካች የሆኑ ድንጋጌዎች የሉም። በአንድ ጉዳይ ቀጥተኛ ተፈጽሟቸው ያለው ሕግ ስለአንድ ቃል ግልጽ የሆነ ትርጓሜ ያለማስቀመጡ ከታመነ በስራ ላይ ባሉት ሕጎች ውስጥ ያለውን ትርጉም መፈተሽና ለአከራካሪው ቃል ትርጓሜ መስጠት የሚፈቀድ ስለመሆኑ የሕግ አተረጓጎም ደንቦች የሚያሳዩት ነጥብ ነው። በመሆኑም የአመልካች ነገረ ፈጅ ስለአመልካች የስራ አፈፃፀም ትርጉም ለመስጠት የኢንሹራንስ ውሉን ከሚዝቱ ሕጎች ውጪ ያሉትን ሌሎች ሕጎችን ለውሳኔው መሠረት ማድረግ ተቀባይነት የሌለው ነው በማለት የሚያቀረቡት ክርክር ሕጋዊ መሰረት የሌለው ሁኖ አግኝተናል። ስለሆነም ከላይ የተጠቀሱት ሕጎችን መሰረት በማድረግም የመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና መሠረታዊ ባሕርይ

ከኢንሹራንስ ውልና ከዋስትና ውል ማነፃፀር ጉዳዩን የሚገዛውን የሕግ ማእቀፍ ለመለየት የሚያስችል ሁኖ አግኝተናል።

በዚህም መሰረት ስለ የመድን /ኢንሹራንስ/ ውል ምንነት እና አፈፃፀሙን ስንመለከት ደግሞ በ1952 ዓ/ም በወጣው የንግድ ሕግ በአንቀጽ 654 እስከ 712 ተደንግጎ እናገኛለን። የመድን ውሎች በጽሑፍ ከመደረጋቸውም በላይ “ፖሊሲ” በሚል ልዩ ሰነድ ላይ መደረግ ያለባቸው መሆኑ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1725(ለ)፣1720፣1727 እና 1719(2) እንዲሁም ከን/ሕ/ቁጥር 657(1) ድንጋጌዎች መገንዘብ የምንችለው ጉዳይ ነው። ከዚህም በተጨማሪ የመድን ውሉ የሚፀናው ሲፈረም መሆኑን የተመለከትን ሲሆን በመድን ስራ ትልቁ ነገር ተብሎ ሊወሰድ የሚችለው የአረቦን ጉዳይ ሲሆን መድን ሰጪዎች በመድን ገቢዎች ላይ ለሚደርሰው አደጋ ካህ የመክፈል ግዴታ የሚገቡት ከመድን ገቢዎች በአረቦን መልክ ገንዘብ ስለሚሰበሰቡ መሆኑ የሚታወቅ ነው። በመድን ውል ከሚታወቁት ነጥቦች መካከል አንዱ የመድን ጥቅም /insurable interest/ የሚባለው ሲሆን ይህም ከመድን ሰጪው ካህ የሚቀበለው ጉዳት በደረሰበት እለት ጉዳት በደረሰበት ንብረት ወይም እቃ ላይ የመድን ጥቅም ያለው ሰው መሆኑን የሚያስገነዝብን ሲሆን የመድን ጥቅም የሌለው ሰው ካህ ለመጠየቅ የሚያስችለው የሕግ መሰረት የለውም። የመድን ጥቅም ያለው ሰው ሲባል እንግዲህ በደረሰው አደጋ ወይም ጉዳት በትክክል የተጎዳ ወይም ሊጎዳ የሚችል ሰው ስለመሆኑ ይታመናል። ጠቅለል ተደርጎ ሲታይ በን/ሕ/ቁጥር 654(1) ስር እንደተመለከተው የኢንሹራንስ ውል ኢንሹራንስ ሰጪ ተብሎ የሚጠራ ሰው ፕሪሚየም ተከፍሎት አንድ አይነት አደጋ ሲደርስ ተጠቃሚ ተብሎ ለሚጠራ ሰው የተወሰነ ገንዘብ ለመክፈል የሚገባው ግዴታ ሲሆን በንብረት ወይም በሰው ሕይወትና ጤንነት ወይም በሌላ መብት ላይ የአደጋው መድረስ የውሉን ውጤት ለማስገኘት መሠረታዊ ሁኔታ በመሆኑ የአደጋው አይነት ብዙ በመሆኑ በኢንሹራንስ የሚሸፈነው አደጋ በውሉ ላይ የተመለከተው ብቻ ይሆናል። በአንፃሩ የዋስትና ውል የፍ/ብ/ሕጋችን አንቀጽ 1920 እስከ 1951 ተደንግጓል። እነዚህን የሕግ ድንጋጌዎች በማነፃፀር የዋስትና ውል ልዩ ባህርያትን ስንመለከት የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1921 ድንጋጌ የዋስትና ውል በችሮታ ላይ የተመሰረተ ግዴታ መሆኑን፤ እንዲህም ሲባል ዋሱ ዋስ በመሆኑ የሚያገኘው ጥቅም የሌለ በመሆኑ አንድ ሰው ባለእዳው ሳይጠይቅ ወይም ሳያውቅ ዋስ መሆን እንደሚችል መመልከቱ ግንኙነቱ የግድ ጥቅም ላይ ያልተመሰረተ መሆኑን የሚያሳይ ነው። የዋስትና ውል ሌላው ልዩ ባሕርይ ውሉ ደባል መሆኑ በፍ/ብ/ህግ ቁጥር 1926(1) ስር እንደተመለከተው አቢይ ግዴታ ሲቀር የዋስትናው ግዴታ አብሮ የሚቀር መሆኑ የተደነገገ በመሆኑ የዋስትና ውል እንዲኖር በዋስትና ሊረጋገጥ የሚልች ግዴታ መኖር አለበት። እንዲሁም የዋስትና ውል ግልጽና የማያሻማ ግዴታ መሆን እንዳለበት በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1922(1) እና (2) ድንጋጌዎች የተቀመጠ ሲሆን ከዚህ ድንጋጌ በስተጀርባ ያለው ምክንያትም ዋስትና አንድ ሰው ራሱ በግል ተጠያቂ ለማይሆንበት ግዴታ ለሌላ ሰው ተኛ ወገን ብሎ የሚሰጠው ማረጋገጫ በመሆኑ ግዴታ ገቢው በግልጽ ተረድቶ ግዴታ ውስጥ እንዲገባ በማድረግ ኃላፊነቱን መሸከም ተገቢ መሆኑ የሚታመን ነው። የዋስትና ውል ግዴታ ከዋስትና ግዴታ እኩል ስለመሆኑ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1924(1) ስር የተመለከተ ሲሆን ውሉ ለባለ ገንዘቡ ብቻ የሚሰጥ ማረጋገጫ በመሆኑ ውጤት የሚኖረው በተዋዋሮቹ ማለትም በዋሱና በባለ ገንዘቡ መሃል ነው። በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1922 (3) ስር እንደተመለከተው ሌላው የዋስትና ውል ልዩ ባሕርይ የዋስትና ውሉ የዋሱን ግዴታ መጠን በግልጽ ማስቀመጥ ያለበት መሆኑ ሲሆን የዋስትና ገንዘብ መጠን ዋስትና ውል ላይ በግልጽ ካልተቀመጠ ዋስትናው ውጤት የለውም። ጠቅለል ተደርጎ ሲታይ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1920 እስከ 1951 ድረስ የተመለከቱት ድንጋጌዎች የዋስትና ውል ማለት ሁለት ሰዎች ባደረጉት የባለገንዘብነትና የባለእዳነት ግዴታ ግንኙነት ውስጥ ከእነዚህ ተዋዋሮች ውጭ

የሆነ ሌላ ሰነድ የሌለው ባለአዳው እዳውን በመሉ ወይም በክፍል ያልከፈለ መሆኑ ከተረጋገጠ ወይም ግዴታውን በውሉ በተመለከተው አካሄድ በአግባቡ ያልተወጣ ከሆነ እኔ በባለአዳው ሥፍራና አቋም ሁኔ እዳውን እክፍላለሁ ወይም ግዴታውን እወጣለሁ ሲል ለባለገንዘቡ ማረጋገጫ የሚሰጥበት በሕግ አግባብ መቋቋሙ ከተረጋገጠ ከስተጀርባው ለአፈፃፀሙ የሕግ ጥበቃ የሚያገኝ ውል ነው።

ሌላው ከላይ እንደተመለከትነው የዋስትና ግዴታ ሰነድ ብዙ ሰነዶችን ሊይዝ የሚችል መሆኑ ከላይ የተመለከተ ሲሆን የገንዘብ ዋስትና ግዴታ (financial Gureantee Bond) የሚጠቀስ ነው። ይህ ሰነድ ምን ዓይነት የህግ ተግባር እንደሆነ የኢትዮጵያ ብሔራዊ ባንክ፣ በመመሪያ ቁጥር 23/2002 እና በመመሪያ ቁጥር 24/2004 በእንግሊዘኛ ቋንቋ ትርጉም የሰጠበት መሆኑን፣ የገንዘብ ዋስትና የግዴታ ሰነድ፣ በመመሪያ ቁጥር 23/2002 አንቀጽ 130-ስ አንቀጽ 1 እና በመመሪያ ቁጥር 24/2004 ዓ.ም አንቀጽ 1 ንዑስ አንቀጽ3 “Financial guarantee bond shall mean an obligation undertaken by an insurance company to pay for the lending bank or another creditors or supplier all outstanding claims arising from the non payemnt by debtor or debtors” የሚል ትርጓሜ ያለው መሆኑ፣ ይህ ሰነድ በኢትዮጵያ ብሔራዊ ባንክ፣ በመመሪያ ቁጥር 23/2002 አንቀጽ 1(1) እና በመመሪያ ቁጥር 24/2004 ዓ.ም አንቀጽ 1(3) ለገንዘብ ዋስትና ሰነድ የሰጠው ትርጉምና ከላይ በተጠቀሱት የሕግ ማእቀፎች ሕግ አወጭው የሰጠው ትርጓሜዎች ሲታዩ መሠረታዊ ባህሪውም ሆነ በይዘቱ የመድን ውል ወይም የኢንሹራንስ ፖሊሲ ጋር የማይመሳሰልና መሠረታዊ መስፈርት የሚያሟላ ስላለመሆኑና መገዛት ያለበትም በንግድ ህጉ በተመለከተው የይርጋ ድንጋጌዎች ሳይሆን በፍትሐ ብሔር ሕጉ ዋስትናን በተመለከተ በሚገዙ ሕጎች መሰረት ስለመሆኑ ይህ ችሎት በሰ/መ/ቁጥር 40187 በቀረበው ጉዳይ በአዋጅ ቁጥር 454/1997 አንቀጽ 2(1) መሰረት በየትኛውም እርከን የሚገኝ ፍርድ ቤትን የሚያስገድድ የሕግ ትርጉም የሰጠበት ሲሆን በተያዘው ጉዳይ አከራካሪው ነጥብ ሰነዱ የገንዘብ ዋስትና ሰነድ ሳይሆን የመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና ሰነድ ነው። በብሔራዊ ባንክ ወጥቶ ተግባራዊ የሆነው ከላይ የተጠቀሰው መመሪያ ስለዚህ ሰነድ የሚሰጠው ትርጉም የለም። መመሪያው ትርጉም የሠጠው ስለገንዘብ ዋስትና ሰነድ ሲሆን ለዚህም “Financial guarantee bond” shall mean a bond payable on demand issued by an insurance company obliging such insurance compamy to pay to a lending bank or another creditor or supplier all outstanding claims arising form non-payment by principal debtor or debtrs; በማለት ከገለፀ በሁዋላ “unconditional bond” shall mean a bond other than financial gurantee bond issued by an insrance company that is payable to the beneficaiaary on demand, without any preconditions attached to such payemnt” ሲል ያስቀምጣል። እንዲህ ከሆነ የመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና የሐረጉ ስያሜ እንዳለ ሲታይ አንድ ሰው አንድን የተለየና የተወሰነ ስራ ለሌላ ሰው ለመስራት ግዴታ ከገባ ይኸው ሰው በውሉ መሠረት የገባውን ግዴታ መፈፀም የሚችል መሆኑን ለማረጋገጥ ሌላው ሰው የሚያቀርበው ውል ነው። በመሆኑም የመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና ሰነድ ብሔራዊ ባንክ በውሉ የተገባው ግዴታ በአግባቡ መከናወን የሚችል በመሆኑን ለማረጋገጥ የሚሰጥ ሰነድ በመሆኑ “uncondtional bond” ተብሎ በተሰጠው ትርጉም ውስጥ የሚወድቅ አይደለም።

ከኮንስትራክሽን ሰዎች ጋር በተያያዘ ተፈጽሟኒነት አላቸው ከሚባሉት ሰነዶች መካከል አንዱ የ”ፊዲክ” የውል ፎርም ነው። አሰሪ የሆነው ተጠሪና የስራ ተቋራጭ ባደረጉት ውል የሥራና

ከተማ ልማት ሚኒስቴር የሲቪል ስራዎች ፕሮጀክት ስታንደርድ የውለታቸው አካል እንዲሆን መስማማታቸው በፍሬ ነገር ደረጃ ተረጋግጧል። በስራና ከተማ ልማት ሚኒስቴር የሲቪል ስራዎች ፕሮጀክት ስታንደርድ ደግሞ “The FIDIC form of contract” አካል ነው። ይህ የፌዴራል ውል ፎርም የመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና ለኮንትራክቸን ስራው በውሉ መሠረት መከናወን ዋስትና የሚሰጥ ሰነድ መሆኑን ያስገነዝባል።

ከላይ እንደተመለከተው የኢንሹራንስ ፖሊሲ አይነተኛ ባህርይ መድን ገቢው የኢንሹራንስ ሽፋን በተሰጠው ጉዳይ ላይ መብት ወይም ጥቅም (insurable interest) ያለው መሆኑን ይጠይቃል። በያዘነው ጉዳይ ተጠሪ ከስራ ተቆራጭ ጋራ ባደረገው ውል አከራካሪውን የመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና የግዴታ ሰነድ እንዲቀርብ የፈለገበት አይነተኛ ምክንያት ተጠሪ ለሚሰራው መንገድ የጨረታ አሸናፊ የሆነው አክሱም ኮንትራክቸን በኮንትራክቸን ውሉ አንቀጽ 6 መሠረት የመልካም ሥራ አፈፃፀም ዋስትና /performance bond/ ለማቅርብ በገባው ግዴታ መሠረት የአሁን አመልካች ስራ ተቋራጭ ለሚያደርሰው ማናቸውም የውል ቃል አለመጠበቅ እስከ ብር 1,101,890 ኃላፊነት በመውሰድ ኮንትራክተሩ በውሉ የገባውን ግዴታ ባይወጣ በውሉ መሰረት ስራው ባለመስራቱ ለሚደርሰው ጉዳት አመልካች የሚከፍለው መሆኑን በማመን ነው። ተጠሪ የመንገድ ስራውን የሰጠው ተቋራጭ መንገዱን በውሉ መሰረት ባለመስራት ለተጠሪ ባለእዳ ከመሆን አልፎ አመልካች ለመልካም ስራ አፈፃፀም ለመክፈል በተሰማግጠው ገንዘብ መክፈል ወይም አለመክፈል ላይ የመድን መብት ወይም ጥቅም (insurable interest) ያለው ወገን አይደለም። በመሆኑም በአመልካችና በአክሱም ኮንትራክቸን ድርጅት መካከል የተደረገው ውል መድን ውል ነው፤ ተጠሪ ደግሞ የኢንሹራንስ ፖሊሲ ተጠቃሚ ነው ብሎ ለመደምደም አይቻልም። በሌላ በኩል አመልካች የሰጠው የመልካም ስራ አፈፃፀም ሰነድ ስራ ተቋራጭ በውሉ በተመለከተው ጊዜና ሁኔታ የመንገድ ግንባታው ስራውን ካላከናወነ ተጠሪ በመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና ሰነድ የተገለፀውን ገንዘብ ለመክፈል በሰነዱ ውስጥ ለተገለፀው ስራ ብቻ ዋስትና የሰጠ መሆኑን የሚያረጋግጥ ነው። በመሆኑም አመልካች የሰጠው የመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና የግዴታ ሰነድ ስራ ተቋራጭ ስራውን ባይሰራ አመልካች መጠኑ በሰነዱ የተገለፀውን ገንዘብ ለመክፈል የአንድነትና የነጠላ የዋስትና ግዴታ የገባ መሆኑን የሚያረጋግጥ ሰነድ ነው። ከዚህም አንፃር አመልካች የሰጠው የመልካም ስራ አፈፃፀም ሰነድ በመሰረታዊ ባሕሪውና ይዘቱ የመድን ውል ሃይሆን ያልተነጣጠለ የዋስትና ግዴታ የገባ መሆኑን የሚያሳይ ሰነድ በመሆኑ ሊገዛ የሚገባው በንግድ ሕጉ በተመለከቱት ድንጋጌዎች ሃይሆን በፍታሐ ብሔር ሕጉ በተመለከተው ድንጋጌ መሠረት ነው። እንዲህ ከሆነ አመልካች የገባው የመልካም ሥራ አፈፃፀም ዋስትና ግዴታ ከላይ በዝርዝር በተመለከቱት የፍሬ ነገር እና የሕግ ምክንያቶች የመድን ውል ሳይሆን በፍ/ብ/ሕግ አንቀጽ 1920 እና ተከታዮቹ የሚሸፈን የዋስትና ውል ነው፤ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1845 ስር የተመለከተው የአስር አመት ይርጋ ጊዜም አላለፈም ተብሎ የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚው ችሎት በዚህ ረገድ የደረሰበት ድምዳሜ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበት ነው ለማለት አልተቻለም። በዚህም መሰረት ተከታዩን ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 410054 መጋቢት 30 ቀን 2001 ዓ.ም. የሰጠው ውሣኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348(1) መሰረት ፀንቷል
2. የመልካም ሥራ አፈፃፀም ዋስትና ግዴታ የኢንሹራንስ ውል ሳይሆን የዋስትና ውል በመሆኑ የሚገዛው በፍ/ብ/ሕገ በቁጥር 1921 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች ነው ብለናል።
3. ተጠሪ በአመልካች ላይ የመሠረተው ክስ የአስር ዓመት ጊዜ አላለፈበትም ተብሎ መወሰኑ በአግባቡ ነው ብለናል
4. የዚህን ፍ/ቤት ወጪና ኪሣራ በተመለከተ ይግባኝ ባይ ዝርዝር የማቅረብ መብት ተጠብቋል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ዮ